

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

karakter af beskæftigelsesforanstaltninger, at de personer, der henvises til dem, i overensstemmelse med de sædvanlige regler må afgå fra foranstaltningerne efter en vis normal henvisningsperiodes forløb. Man har ganske vist i en række tilfælde kunnet forlænge foranstaltningens varighed for den enkelte person, når særlige forhold har talt derfor, men ellers har man for disse foranstaltningers vedkommende måttet følge den almindelige linie, at de, der henvises til dem, når en vis tid er gået, må vige pladsen, for at andre ledige kan komme til.

Økonomi- og arbejdsministeriet, der til stadighed har haft opmærksomheden henvendt på spørgsmålet om iværksættelse af disse foranstaltninger, mener ikke, at der for tiden er grundlag for at godkende nye foranstaltninger for cand. mag.er. Ministeriet er imidlertid indstillet på at forlænge de allerede bestående ordninger, og såfremt ledigheden blandt cand. mag.erne skulle stige yderligere, er man positivt indstillet på at godkende nye foranstaltninger af denne art. Man er endvidere opmærksom på, at en løsning af de problemer, der her er rejst, kan nødvendiggøre forhandlinger med andre ministerier og administrationsgrene, forhandlinger, som vi er villige til at gå ind i, når tilstrækkelig foranledning foreligger.

Erhard Jakobsen: Jeg vil blot takke ministeren for den velvillige modtagelse og udtale ønsket om, at de institutioner, som ministeren måtte komme i forhandling med, vil se lige så velvilligt på sagen, som ministeren har gjort ved denne lejlighed.

Formanden: For en ordens skyld gør jeg opmærksom på, at ved spørgsmål til ministrene kan man kun få ordet i anden omgang, hvis det drejer sig om at stille et tillægsspørgsmål.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Man gik dernæst til:

Første behandling af forslag til lov om det udenrigspolitiske nævn.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1429; fremsættelsen findes i tidenden sp. 1808).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Alsing Andersen: Det foreliggende lovforslag tilsligter blot en tilpasning af den hidtidige lovgivning på dette område dels til den nye grundlovs bestemmelser, dels på et par punkter til den praksis, som efterhånden har udviklet sig. Jeg finder derfor ingen anledning, i alt fald ikke på nærværende tidspunkt, til at fordybe mig i lovforslagets enkeltheder, og jeg finder så meget mindre anledning dertil, som det er min opfattelse, at denne lovgivning i den lange årrække, den har været i kraft, har fungeret på såre tilfredsstillende måde.

Det er bemærkelsesværdigt, at det problem, som ligger til grund for denne lovgivning, nemlig spørgsmålet om parlamenternes kontrol med udenrigspolitikken, har været ude for tiltagende interesse i de senere år, navnlig efter den sidste verdenskrig; det har blandt andet givet sig udslag i, at spørgsmålet har været drøftet i internationale forsamlinger, f. eks. indenfor den interparlamentariske union, der netop behandlede dette spørgsmål på sin sidste konference i Washington sidste efterår. For Danmarks vedkommende blev dette spørgsmål løst dels ved gennemførelse af loven om det udenrigspolitiske nævn i 1923, altså for 30 år siden, dels ved den praksis, som iøvrigt har udviklet sig her i tinget. Der er efter min mening efterhånden foregået en sådan udvikling her i Danmark, at folkerepræsentationen, som jo nu er dette høje ting alene, har en afgørende kontrol med og indflydelse på landets udenrigspolitik.

Jeg kan på den socialdemokratiske gruppes vegne anbefale lovforslaget til vedtagelse.

Jørgen Gram: Ligesom den foregående taler kan jeg på mit partis vegne anbefale det foreliggende lovforslag til velvillig behandling og til senere vedtagelse.

Lovforslaget er en konsekvens af den grundlov, vi lige har vedtaget, hvori det bestemmes, at der skal oprettes et udenrigspolitisk nævn, således som vi har haft det før, og i den form, som det fastsættes i det foreliggende lovforslag. Det drejer sig om en ajourføring, således som den måtte komme, efter at vi har fået en ny grundlov,

[Jørgen Gram.]

og jeg skal ikke komme nærmere ind på dette, men jeg kunne have lyst til at gøre et par enkelte bemærkninger til hele sagen, uden at der deri er kritik til nogen side. Det drejer sig om de principielle forhold.

Det er egentlig lidt mærkeligt, at dette spørgsmål om vitale udenrigspolitiske problemer kun findes omtalt i grundloven i form af et tredje stykke til en paragraf. Bestemmelsen findes i § 19, stk. 3, hvor det bestemmes, at der skal oprettes et udenrigspolitisk nævn — jeg beder formanden om tilladelse til et citat —

„med hvilket regeringen rådfører sig forud for enhver beslutning af større udenrigspolitisk rækkevidde. Nærmere regler om det udenrigspolitiske nævn fastsættes ved lov.“

Det er efter min mening noget af et paradoks; alle andre sager, der skal behandles i denne sal, skal drøftes ved 3 behandlinger — tidligere var det således, at enhver sag fra den allerringeste til den mest vidtrækkende skulle igennem to gange tre debatter — men her, hvor det drejer sig om vigtige udenrigspolitiske sager, der kan være, som det har været tilfældet, af uanet rækkevidde, hedder det blot uden nærmere angivelse, at de skal behandles i det udenrigspolitiske nævn. Det, der foregår i dette nævn, er ikke offentligt, og i almindelighed må der ikke offentligt gives meddelelse om, hvad der er forhandlet, dog kan der fremkomme en lille officiel meddelelse om, at den og den sag er blevet drøftet. Det er ingen hemmelighed, at der fra tid til anden har været røster fremme om, at offentligheden fik altfor lidt at vide om, hvad der var blevet behandlet, på hvilken måde, hvilke beslutninger der var taget, hvilken stilling regeringen havde taget o. s. v. — så kommer der alligevel af og til, måske dagen efter, måske lidt senere meddelelse frem i offentligheden om, at det og det er foregået.

Jeg synes, der var anledning til, at udenrigsministeren udtalte sig om disse ting. Vi husker, hvordan det går til — det er ingen hemmelighed, jeg røber, for adskillige medlemmer i dette høje ting er eller har været medlemmer af det udenrigspolitiske nævn; når en sag skal behandles, giver den kompetente minister en rede-

gørelse, og for det meste meddeler de forskellige ordførere eller formænd, om de kan give tilslutning til ministerens redegørelse, eller om man må tage afstand fra den, idet man udtaler, at man må overlade resten — og ansvaret — til den siddende regering.

Denne fornemme forretningsgang står i skærende modsætning til den forretningsgang, der gælder for alle andre sager. Drejer det sig f. eks. om økonomiske sager, ved man fra medlemmer, der er eller har været medlemmer af finansudvalget, at man dør ligefrem hæger om dets forretningsgang, idet de kan tage — og også gør det — ministrene op til en slags afhøring, der kan være så indgående af og til, at den pågældende minister ligefrem svæder ved det, og denne „eksamen“ med en indgående afhøring om, hvordan ministeren stiller sig til sagen, og hvad der er gjort, vil man altså ikke af med. Her er der imidlertid overladt regeringen meget store beføjelser om de allervigtigste ting. Man kan spørge, om der kan findes en form, så der bliver lidt mere kontakt mellem regeringen og oppositionen. Dette er ikke vendt mod den siddende regering, men når man sidder som menigt medlem af det udenrigspolitiske nævn, har man egentlig det indtryk, at dette nævn er ligesom en dæksmand for den siddende regering i alle de sager, der forekommer, og at der aldrig finder en indgående forhandling sted. Det er også overladt til regeringen at afgøre, hvilke sager den finder er af større udenrigspolitisk rækkevidde, og som den derfor skal forelægge for nævnet. Det er naturligvis også overladt til den siddende regering at give fremstillingen den farvenance, som den har interesse i.

Nu er jeg ganske klar over, at den højtærede udenrigsminister vil sige: enhver i det udenrigspolitiske nævn har adgang til at få de dokumenter frem, som han ønsker. Ja, men man ved jo ikke, hvad der foreligger. Jeg ved også, at der kan siges: ja, men det udenrigspolitiske nævn kan til enhver tid indkaldes, når 6 medlemmer kræver det — sådan står det i det foreliggende forslag. Ja, det er rigtigt nok, men alligevel er det sådan, at den siddende regering har en uendelig meget større magt på dette end på noget andet område — og det i spørgsmål, som er af den mest vitale betydning for

[Jørgen Gram.]

Danmark. Vi husker, hvilke perioder vi har gennemlevet. Derfor er spørgsmålet, om der findes nogen vej derhenimod, at enten et udvalg af folketinget eller måske hele offentligheden kunne få mere indseende med og blive mere meddelagtig i disse spørgsmål.

Vi kan blot tænke på tre tidspunkter i de senere år. Hvis vi tager tiden omkring april 1940, er det klart, at hvis det udenrigspolitiske nævn dengang i højere grad havde været draget ind i det, der da forefaldt, så havde det måske ikke været nødvendigt med en parlamentarisk kommission, som har siddet i 7 år til ingen nytte måske, eller som i hvert fald har siddet og fremskaffet oplysninger i syv samfulde år. Jeg kan videre nævne tiden 1945—46—47, da vi havde mange bevægede debatter om udenrigspolitiske spørgsmål, specielt om det sydslesvigske spørgsmål. Det kan godt være, at der af regeringen skulle være givet mere udførlige oplysninger om, hvad der forelå, sådan at man kunne have drøftet det, og at det kunne have givet sig udslag i den ene eller anden retning. Det ligger jo i regeringens hånd at give meddelelser på den måde, som den nu engang har interesse i, og som den mener at det skal gøres; det er den, der må fortolke det. Vi kan gå et skridt videre og nævne den allerseneste tid, hvor vi har haft forhandlingerne med hensyn til vor NATO-politik, med hensyn til tjenestetiden og baser og meget andet, f. eks. med hensyn til liberalisering, de krav, der stilles udefra, og de svar, der gives fra vor side o. s. v. Også her er det muligt for den siddende regering at øve en indflydelse, der, sådan som forholdene er lagt tilrette, er større end den, regeringen har på noget andet felt.

Der står i forslaget, at man fra regeringens side skal rådføre sig med nævnet forud for enhver beslutning af større udenrigspolitisk rækkevidde. Ja, hvad er større udenrigspolitisk rækkevidde? Det, der står i grundloven, er for så vidt ikke til at efterkomme, fordi der altid kan strides om, hvad der efter denne formulering må pålægges den til enhver tid siddende regering af pligter. Den skal altså rådføre sig med nævnet, men der står ikke noget om, at den skal

følge nævnets mening, sådan som den bliver fremført.

Der er forskellige ting her, som jeg mener det kunne have betydning i denne forbindelse at få en udtalelse fra udenrigsministeren om. Jeg har hørt, at dette spørgsmål er blevet drøftet i forfatningskommissionen, men det ved vi menige medlemmer og offentligheden i hvert fald ikke noget om.

Ole Bjørn Kraft: Når vi i dag behandler et lovforslag om det udenrigspolitiske nævn, er årsagen den ganske enkle, at vi efter vedtagelsen af den nye grundlov er i den situation, at også den lovgivning, der består omkring det udenrigspolitiske nævn, må fornyes i overensstemmelse med den nye forfatning.

Det udenrigspolitiske nævn har eksisteret i en lang årrække, men må jeg i anledning af det, som den ærede foregående taler lige har sagt, pege på, at der her har fundet en meget stærk udvikling sted. Når vi tænker på, hvordan det udenrigspolitiske nævn oprindeligt fungerede, og sammenligner med det lovforslag, der her foreligger, og de bestemmelser, der findes i den nye forfatning, ser vi, at udviklingen er gået i retning af at give det udenrigspolitiske nævn en stadig stigende betydning og en stadig stigende indflydelse. Oprindeligt var forholdet det, at dette nævn var etableret som et organ, regeringen kunne rådføre sig med, hvis den ville, men den var ikke forpligtet til at forelægge nævnet nogen sager. Derfor har vi lov til at sige, at det i høj grad afhæng af den til enhver tid siddende udenrigsminister, i hvor høj grad det udenrigspolitiske nævn blev benyttet, og hvilke oplysninger det fik, og for den periode, hvor vi havde en flertalsregering her i landet, fra 1929 til krigen, tror jeg jeg har lov til at sige, at denne flertalsregering på ingen måde meddelte det udenrigspolitiske nævn alt, hvad den foretog sig, eller alt, hvad den vidste, og på ingen måde spurgte det udenrigspolitiske nævn, inden den tog meget vidtgående beslutninger, som først bagefter blev meddelt nævnet. Jeg tror, at historien har nogle ganske interessante ting i beredskab for slægter, som følger efter os, med hensyn til hvad ministeriet Stauning foretog sig i 1930'erne, uden at

[Ole Bjørn Kraft.]

det blev behandlet eller drøftet i det udenrigspolitiske nævn. Men det var mæn heller ikke forpligtet til; der eksisterede ikke noget som helst lovpåbud derom, og regeringen havde jo sit parlamentariske flertal i orden, som til enhver tid efter almindelig parlamentarisk skik dækkede regeringens beslutninger, regeringens handlinger.

Og lad mig tilføje: der var også nogle af de ting, som ministeriet foretog sig, som jeg fandt det fuldstændig rigtigt at den ikke bragte videre, for således må forholdet være i visse situationer, at der må være sikkerhed for, at ting af bestemt karakter, indtil den foreliggende situation er afklaret, må forblive en fortrolig sag. Nu er det anderledes. Både efter den nye forfatning og efter dette lovforslag må regeringen, i det mindste hvor der overhovedet er nogen fysisk mulighed derfor — jeg vil dog gerne tilføje, at således må det fortolkes: hvor der er en fysisk mulighed derfor, skal regeringen i alle sager af afgørende betydning forelægge dem for nævnet. Her er det naturligvis rigtigt, som det ærede medlem hr. Jørgen Gram har spurgt: Hvad er sager af større betydning, af udenrigspolitisk rækkevidde? Men der er dog sager og en lang række sager af en sådan karakter, at ingen vil være i tvivl om, at de er af en vidtgående udenrigspolitisk rækkevidde. Jeg har gerne villet sige dette tildels for at understrege, at der har fundet en meget stærk udvikling sted, og jeg tror, at vi nu er nået så langt, som vi med rimelighed kan og skal nå, hvis sådanne sager skal behandles på den måde, som hensynet til landets interesser kræver. Men naturligvis har det været ganske morsomt for mig som tidligere udenrigsminister, når jeg tænker på den kritik, jeg særlig mødte fra radikal side, at se på, hvordan tiderne forandres og vi med dem, at tænke på, hvordan den tidligere radikale udenrigsministers forhold før krigen var på dette område.

Der er sikkert nogle enkeltheder i dette lovforslag — hvis hovedlinier jeg fuldstændig kan tiltræde, og som jeg tilsiger mit partis velvillige behandling af — som det vil være rigtigst at drøfte i et udvalg, og jeg vil derfor henstille, at vi ved slutningen af drøftelsen her i dag nedsætter et hurtigt

arbejdende udvalg til at se på en række enkelte praktiske punkter.

Jørgen Jørgensen (Lejre): Som det allerede er sagt, er lovforslaget om udenrigsnævnet i væsentlig grad en følge af de nye bestemmelser, der er indsat i den nye grundlov, og jeg kan anbefale lovforslaget, som det foreligger. Jeg er blevet opmærksom på, at der er visse formelle ting, der må rettes, men dem går jeg ud fra at vi kan se på i det udvalg, som også jeg regner med vil blive nedsat.

Men i anledning af de bemærkninger, der er fremsat dels af det ærede medlem hr. Jørgen Gram, dels af det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft, vil jeg dog gerne sige til det ærede medlem hr. Jørgen Gram, at forslaget betyder jo ingen indskrænkning i folketingets medlemmers adgang til at følge udenrigspolitikken. Forslaget giver en udvidelse af folketingets muligheder for at følge de udenrigspolitiske begivenheder. Medens det hidtil har været regeringen, der alene og uden at være forpligtet bestemte, hvad der skulle forelægges for nævnet, er det nu i lovforslaget i overensstemmelse med grundlovens regler pålagt regeringen at forelægge for nævnet alle spørgsmål af betydning i udenrigspolitikken, en bestemmelse, som jeg lægger adskillig vægt på. Det er derfor en misforståelse, når det ærede medlem hr. Jørgen Gram vil stille sagen op på den måde, at dette betyder, at folketinget og medlemmerne i dette ting i højere grad end hidtil kan holdes udenfor beslutninger, der træffes, og at der her overlades mere til regeringen, end der hidtil er gjort. Det modsatte er tilfældet.

Om det så, således som det ærede medlem hr. Jørgen Gram fremførte, er tilstrækkeligt, hvad der her er foreslået, kan man naturligvis diskutere, men jeg vil gerne sige til det ærede medlem, at det, som her foreslås, ikke på nogen måde forhindrer, at ethvert politisk parti eller ethvert medlem af dette ting kan rette forespørgsel til udenrigsministeren og regeringen om udenrigspolitikken, og at ethvert medlem af udenrigsnævnet kan rejse et spørgsmål her i tinget, hvis man ikke finder det tilstrækkeligt besvaret eller ikke er tilfreds med den afgørelse, der træffes i udenrigsnævnet.

[Jørgen Jørgensen (Lejre).]

Der er altså ikke ved dette lovforslag på nogen måde sket indskrænkninger i de enkelte medlemmers eller i folketingets adgang til at følge udenrigspolitikken, tværtimod. Hvor meget så folketinget eller rigsdagen tidligere har gjort brug af den mulighed, som udenrigsnævnet gav for at skaffe oplysninger om udenrigspolitiske spørgsmål, er det vel ikke så let at besvare, men jeg tror dog, at heller ikke det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft kan nævne tilfælde, hvor medlemmer eller grupper her i tinget overfor en regering har fremsat ønske om at få møde om et udenrigspolitisk spørgsmål og dette er blevet nægtet.

En regering har naturligvis i udenrigspolitiske spørgsmål et parlamentarisk ansvar overfor folketinget, men der er ganske rigtigt den forskel, at i udenrigspolitiske spørgsmål kan en regering træffe afgørelser, som binder landet i højere grad, end tilfældet vil være i en række andre spørgsmål. Netop udfra det synspunkt insisterede vi i forfatningskommissionen meget stærkt på, at det udenrigspolitiske nævn blev grundlovsfæstet, og at det i grundlovsbestemmelsen samtidig blev fastslået, at det var en pligt for en regering i disse spørgsmål, der ikke på samme måde som andre spørgsmål i alle tilfælde kan forelægges til almindelig offentlig diskussion i tinget, at orientere folketinget gennem det udenrigspolitiske nævn. Jeg må dog efter mange års erfaring sige, at jeg kender intet tilfælde, hvor en regering har undladt at drøfte spørgsmål med rigsdagens eller folketingets repræsentanter i udenrigsnævnet, såsnart der er rettet henvendelse derom, og i anledning af den fremstilling, det ærede medlem hr. Jørgen Gram gav af behandlingen af disse spørgsmål i udenrigsnævnet — at behandlingen ikke var tilstrækkelig omhyggelig, og at der ikke var tid nok — må jeg i sandhedens interesse oplyse, at der ikke i den tid, jeg har siddet i nævnet — og jeg har dog siddet der i adskillige år som repræsentant for mindretalssynspunkter — har været truffet afgørelser, som jeg var imod, der ikke er blevet udsat til senere, hvis jeg har udtalt ønske derom; når jeg har insisteret på en udsættelse, er der altid taget hensyn dertil, selvom sagen senere kom

til drøftelse i folketinget. Jeg har ingen erfaring for, at de skiftende udenrigsministre nogensinde har rejst indvendinger imod, at der blev taget skyldigt hensyn til synspunkter fra de enkelte medlemmer i udenrigsnævnet, og det gælder både den almindelige behandling af sager i nævnet og de tilfælde, hvor der er fremsat ønske om, at spørgsmålet skulle forelægges til offentlig drøftelse i tinget.

Jeg hilser med tilfredshed, at vi i den nye grundlov fik indsat bestemmelser, der udvider folketingets muligheder for at følge udenrigspolitikken, og da det foreliggende lovforslag er i nøje overensstemmelse med indholdet af den pågældende grundlovsbestemmelse, som jeg og mit partis repræsentanter har været meget ivrige for at få gennemført, hilser jeg også forslaget med tilfredshed og anbefaler det til en velvillig behandling her i tinget.

Aksel Larsen: Det er i grundloven fastsat, at der skal være et udenrigspolitisk nævn med de i grundloven angivne beføjelser, og at nærmere bestemmelser derom skal fastsættes ved lov. Følgelig kan vi ikke have noget at erindre imod, at man her vedtager en lov om det udenrigspolitiske nævn. Gå så vidt som til direkte at anbefale lovforslaget kan vi imidlertid ikke. Vi er af den opfattelse, at det ikke er noget fremskridt, der er sket ved, at det udenrigspolitiske nævn er blevet grundlovsfæstet, men at der desværre er store muligheder for, at det vil vise sig at være et praktisk tilbageskridt. Det er rigtigt, at formelt får regeringen nu pligt til at rådføre sig med nævnet forud for alle udenrigspolitiske beslutninger af større rækkevidde, men det er klart, at reelt kommer dette til at betyde, at tyngdepunktet i behandlingen af udenrigspolitikken yderligere bliver forlagt bort fra folketinget over til regeringen og til det udenrigspolitiske nævns lukkede og hemmelige møder.

Jeg må sige, at jeg var ikke så lidt forbavset over mange afsnit i det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre)s tale. Han blev ved og blev ved at pointere, at gennem grundlovsændringen, gennem det ændrede udenrigspolitiske nævn havde folketinget nu fået udvidet adgang til at følge med i udenrigspolitikken, være orienteret

[Aksel Larsen.]

om udenrigspolitikken og gribe ind i udenrigspolitikken. Det er jo heller ikke rigtigt. Det udenrigspolitiske nævn skal efter dette lovforslag, som det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre) anbefaler, være en lukket, edsvoren forsamling, som ikke må fortælle folketinget noget som helst om de vigtige spørgsmål, man behandler, i hvert fald ikke, hvis nævnets formand eller udenrigsministeren pålægger tavshedspligt. Ja, men så følger folketinget jo aldeles ikke med; det, at et lille udvalg af folketingets medlemmer har mulighed for at følge med, orienterer ikke folketinget, og det bliver da stadigvæk sådan, at disse udenrigspolitiske spørgsmål, som formentlig er de vigtigste spørgsmål overhovedet for vort land og vort folk, afgøres uden folketingets medvirken.

Jeg ved meget vel, at ethvert parti og ethvert medlem af dette ting har adgang til og ret til at stille spørgsmål til regeringen og stille forespørgsler til regeringen og på den måde forsøge at skaffe sig oplysning eller foranledige debat i folketinget om landets udenrigspolitik; jeg ved meget vel, at den ret eksisterer, og jeg takker det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre) for, at han understregede det så kraftigt, så kan vi måske i fremtiden blive fri for surhed fra den side, hvis f. eks. vi kommunister, hvad jo ret ofte sker, fremsætter anmodning om at få en udenrigspolitisk debat her i tinget. Men jeg ved også, at når man har grundlovsfæstet det udenrigspolitiske nævn, altså grundlovsfæstet en praksis om, at med hensyn til de vigtige afgørelser skal regeringen rådføre sig med nævnet, bliver det sådan, at folketingets reelle indflydelse på konkrete udenrigspolitiske afgørelser bliver meget, meget ringe, i de allerfleste tilfælde illusorisk.

Nå, der er for den sags skyld ikke noget nyt i det, vi har været vant til det i en årække, hvor man har administreret i og med det udenrigspolitiske nævn stik imod, hvad der var forudsætningen, da man i 1923

vedtog den første lov om et udenrigspolitisk nævns oprettelse. Dengang betonedes det meget stærkt, bl. a. af den senere udenrigsminister Munch, at dette nævn ikke måtte benyttes til at unddrage folketinget som sådant viden om udenrigspolitikken eller indfyldelse på udenrigspolitikken, men man nåede forholdsvis hurtigt, tildels under hr. Munchs ledelse, frem til, at nævnet netop kom til at erstatte folketinget, at sætte folketinget i meget høj grad ud af spillet. Der er altså sådan set ikke noget nyt i det, men man ved, vi var betænkelige ved at sætte nævnet ind i grundloven, og vor betænkelighed finder vi bekræftet også i den udformning, lovforslaget her har fået.

Må jeg gå lovforslaget igennem og se lidt på dets få paragraffer.

Det foreslås i § 1, at nævnet skal bestå af 17 medlemmer; der er således sket en udvidelse med 1 medlem. Når man nu tænker på den uhyre rolle, nævnet skal spille, den meget store betydning, det får, det store ansvar, der pålægges nævnet, vil man så ikke erkende, at det er en meget lille forsamling til at bære et sådant ansvar? Synes man ikke, det er urimeligt, at et udvalg bestående af 17 af folketingets 179 medlemmer sammen med regeringen praktisk talt skal være bestemmende om landets ve og vel, om landets udenrigspolitik — så kan man fra tid til anden have debatter og „forestillinger“ her i folketinget, om hvis betydning der kan herske meget delte meninger. Jeg tillader mig at henstille til overvejelse såvel indenfor regeringen som her i tinget og indenfor forskellige partier, om man ikke burde gøre det udenrigspolitiske nævn noget større end 17 medlemmer. Og i det omfang, man vil opretholde den skønne fiktion, der er talt så meget om, nemlig at folketinget gennem nævnet får medindflydelse på vor konkrete udenrigspolitik, dens udformning og de beslutninger, der træffes, synes man så ikke også, at man burde ændre lovforslaget derhen, at samtlige partier eller grupper i folketinget skal være repræsenteret i nævnet?

[Aksel Larsen.]

§ 3 indeholder en bestemmelse om, at nævnet indkaldes af sin formand — det er helt i orden. Ligeledes at formanden skal sammenkalde nævnet, når regeringen forlanger det — det er også helt i orden — eller når 6 af dets medlemmer forlanger det. Dette sidste synes jeg ikke er i sin orden. Hvis nævnet kun skal være på 17 medlemmer, forekommer det mig temmelig stærkt at forlange, at der skal 6 medlemmer til at kræve nævnet indkaldt til møde; det må kunne klares med et mindre antal. Jeg mener, der må være et vist forhold mellem nævnets medlemsantal og det antal medlemmer, der kan kræve det sammenkaldt; jeg synes, at man her stiller forlangende om altfor mange.

Det samme gælder, hvad der står i § 5, om, at når mindst 6 medlemmer af nævnet forlanger beretning afgivet til folketinget, skal nævnet afgive en sådan beretning inden folketingsårets udgang. Hvorfor skal der 6 medlemmer til at forlange det? Det er jo ganske vist ikke så forfærdelig meget værd, så måske burde man ikke hænge sig i det. Der står nemlig, at de kan kræve beretning afgivet om sager, hvori der ikke er pålagt medlemmerne hemmelighedspligt, og det vil sige, at de pågældende i og for sig har ret til at fortælle til højre og venstre, hvad der er sket vedrørende den pågældende sag. Så skal desuden beretningen afgives „inden folketingsårets udgang“. Med andre ord, hvis man efter et møde i nævnet i oktober måned vil forlange beretning afgivet til folketinget om en bestemt sag, så kan dette godt udskydes til september måned næste år. Ja, den ret, disse 6 medlemmer har, er således ikke ret stor, og jeg henstiller til overvejelse, om man ikke burde udvide den noget, men samtidig, om det virkelig er rimeligt og nødvendigt, at der skal 6 medlemmer til for at kunne kræve noget sådant.

Så er der bestemmelsen i § 4 om tavshedspligt, som gælder i det omfang, vedkommende minister eller nævnets formand bestemmer. Det forekommer mig at være en besynderlig udemokratisk fordring, og hvis man virkelig vil opretholde den, ja, så er — om jeg må udtrykke mig sådan — alt det onde, jeg har sagt om nævnet, i høj grad blevet bekræftet. Det ville da være

rimeligt, om det var nævnets flertal, der bestemte, om der skulle være tavshedspligt om en sag.

Jeg vil nu være af den mening, at det ville være rigtigt og forsvarligt, om folketinget som sådant eller dets medlemmer fik underretning om alle vigtige spørgsmål og beslutninger. Jeg er godt klar over, at så langt vil man ikke gå, men så synes jeg, at hvis man vil opretholde bare et skin af demokrati, må man i det mindste lade nævnets flertal bestemme, på hvilke områder der skal være tavshedspligt, og på hvilke områder der ikke skal være tavshedspligt, og i hvilket omfang der skal aflægges beretning til folketinget også om sager, hvor man vil pålægge det enkelte medlem tavshedspligt.

Jeg henstiller disse betragtninger til overvejelse og forbeholder mig på mit partis vegne eventuelt at stille ændringsforslag til lovforslaget.

Jeg vil samtidig benytte lejligheden til at sige, at nu er det jo meget længe siden, folketinget — det være sig i denne skikkelse eller i den skikkelse, som eksisterede før valget i september — har haft anledning til virkelig at få oplysninger om landets udenrigspolitik og den internationale situation og til at tage en debat om landets udenrigspolitik. Det forekommer mig, at det ikke ville være af vejen, om der snart kunne komme en lejlighed til noget sådant, og jeg henstiller til udenrigsministeren at benytte den anledning, der hermed er givet, til at udtale sig om, hvorvidt han vil foranledige, at der snart kommer en udenrigspolitisk debat her i tinget, eller hvorvidt det er nødvendigt for andre at tage initiativet.

Viggo Starcke: Jeg kan i det væsentlige tiltræde indholdet af dette forslag til lov, som er et udtryk for folkerepræsentationens stigende kontrol med landets udenrigspolitik. Sådant som lovforslaget er formet, er det udenrigspolitiske nævn et rådgivende organ og ikke et besluttende organ. Det fremgår tydeligt af § 2, at det er regeringens pligt at rådføre sig med nævnet, og at nævnet iøvrigt har til opgave med regeringen at drøfte sager af betydning for landets udenrigspolitik og at modtage oplysninger fra regeringen om udenrigspolitiske forhold, og den indflydelse, som

[Viggo Starcke.]

nævnet har på udenrigspolitikken, består i at give råd eller give advarsler, som eventuelt kan have en parlamentarisk tyngde i tinget; men nævnet som sådant skal ifølge loven ikke have nogen besluttende myndighed.

Indledningsordene til lovforslagets § 2 lyder således: „Forud for enhver beslutning af større udenrigspolitisk rækkevidde rådfører regeringen sig med nævnet.“ Jeg vil foreslå, at man i det udvalg, der nu bliver nedsat, diskuterer, om ikke man kan finde en afgrænsningsformulering, fordi den faktiske virkelighed, når det drejer sig om udenrigspolitiske afgørelser, jo er sådan, at udenrigsministeren eller en snævrere kreds i visse situationer må træffe beslutninger, uden at der er tid til at indkalde nævnet. For udenrigsministeren vil der dermed opstå en samvittighedskonflikt: om han ved at handle ud fra en force majeure-situation skal begå et grundlovsbrud, da disse ord står i selve grundlovens § 19, stk. 3, og derigennem pådrage sig risikoen for at blive stillet for en rigsret. Man bør måske i udvalget diskutere, på hvilken måde regeringen skal handle i sådanne situationer, om man i en snæver vending kan indkalde en snævrere kreds, end der faktisk er præcedens for i sådanne situationer, f. eks. indkalde partiordførerne. Jeg tror, at inden lovforslaget vedtages, vil det være værdifuldt at diskutere disse muligheder.

Jeg anser denne lov for at være et fremskridt og for at være et led i en udvikling, som er foregået i løbet af det sidste århundrede fra enevælden og provisorierne over til de parlamentariske regeringer, derefter til det udenrigspolitiske nævns begyndende funktioner, nu dets grundlovsfæstelse, og en udvikling, som sigter videre på, at den egentlige besluttende myndighed må være folkets repræsentanter i folketinget, da udenrigspolitikken angår folket selv.

I § 4 står der nogle bemærkninger, som vedrører spørgsmålet om offentlighed og om tavshedspligt. Jeg vil gerne understrege, at retsforbundet er tilhænger af offentlighed i udenrigspolitik, men at vi erkender, at i udenrigspolitikken, som forholdene ligger i denne farlige verden, kan man i den nuværende situation ikke fuldstændig gennemføre offentlighedsprincippet. Men så-

vidt det overhovedet er muligt — og udviklingen går i den retning og bør gå i den retning — bør offentlighedsprincippet gennemføres, fordi udenrigspolitikken drejer sig om folkets skæbne, og for så vidt er udenrigspolitikken vigtigere end indenrigspolitikken, men til gengæld er den også vanskeligere.

Hvad tavshedspligten angår, som pålægges nævnets medlemmer, og som nævnets medlemmer skal bekræfte ved en skriftlig erklæring på tro og love, findes der situationer, hvor man kan komme til at krænke andre magters tillid eller andre magters interesse, hvis man bryder denne tavshedspligt, og hvor man kan komme til at krænke sit eget lands interesser. Et af de klassiske eksempler i så henseende er Danmarks forespørgsel forud for den første verdenskrig til den engelske regering om, hvad England ville gøre, hvis Tyskland angreb Danmark, og den engelske udenrigsminister Lord Greys åbenhjertige, men selvfølgelig ikke officielle svar herpå: vi vil lade jer stå i den kolde sne! En sådan erklæring kunne Danmark selvfølgelig ikke offentliggøre, fordi det ville betyde, at man sagde til en anden magt: vær's go', kom og spis os!

Men spørgsmålet om den tavshedspligt, som pålægges nævnets medlemmer, interesserer mig, for *skal* der være tavshedspligt, så skal der være tavshedspligt, og erfaringen viser, at gang på gang er denne tavshedspligt blevet krænket.

Jeg vil gerne rette det spørgsmål til den højtærede udenrigsminister, om han kunne tænke sig i det udvalg, som bliver nedsat, at overveje, hvilke sanktioner der skal træde i kraft, når medlemmer krænker den tavshedspligt, som er pålagt dem. Sådanne krænkelser af tavshedspligten kan have forskellig grad. Det kan være snak til andre personer, det kan være meddelelser til større grupper, partier, og endelig kan det være meddelelser til fremmede magter. Det er brud på tavshedspligten, som er af forskellig skadelighed. Hvad angår pressen, ser man gang på gang, at der siver meddelelser ud, som man kan læse den samme aften eller den næste dag i aviserne, skønt der er pålagt medlemmerne tavshedspligt.

Jeg synes, at når tavshedspligten understreges og bekræftes med skriftlig erklæ-

[Viggo Starcke.]

ring, må man overveje sanktioner i sådanne tilfælde. Nu er det et vanskeligt forhold, fordi man ikke altid kan slutte, når der foreligger et tillidsbrud, at de forskellige aviser af forskellige partifarver har modtaget deres eventuelle informationer direkte fra deres egne repræsentanter; enhver ved, at det foregår gennem mellemmand og ofte over andre partigrupper. Spørgsmålet er, om tavshedspligten, når der med hensyn til et livsvigtigt udenrigspolitisk spørgsmål er pålagt tavshedspligt, ikke på en måde moralsk også binder pressen, således at visse blade ikke skal have lov til at sælge deres fædrelands interesser for en overskrift i avisen. Man burde måske derfor overveje eventuelle sanktioner overfor pressen selv, idet pressen jo aldrig vil opgive sine informationskilder.

Med disse bemærkninger, hvoraf nogle forhåbentlig vil blive behandlet i det kommende udvalg, vil jeg anbefale lovforslaget.

Udenrigsministeren (H. C. Hansen): Jeg takker de ærede ordførere, der har givet tilslutning til lovforslaget. Jeg forstår, at der foruden det, der iøvrigt er fremført i ordførernes indlæg, er enkelte små formelle ting, som man ønsker taget op i et udvalg for derved at få visse rettelser af formel karakter gennemført, og jeg er naturligvis fuldtud villig til at deltage i et sådant arbejde. En hel del af de betragtninger, som er fremført af enkelte af ordførerne, er i og for sig også bedst egnet til den drøftelse i udvalg om rækkevidde og indhold, som jeg forstår man fra flere sider ønsker.

Det ærede medlem hr. Jørgen Gram var inde på nogle synspunkter, som ikke direkte havde forbindelse med selve lovforslagets indhold. Det var mere almene betragtninger som f. eks., at det var ejendommeligt, at de store udenrigspolitiske spørgsmål i virkeligheden afgøres ganske anderledes let end almindelige lovanligger, som efter vore bestemmelser skal forhandles i folketinget i tre på hinanden følgende omgange. Nu er der som regel ikke tale om lovforslag, i så fald går naturligvis den slags anliggender ind under folketingets sædvanlige behandlingsform, men der er som regel tale om afgørelser,

der ikke i den grad kan krystalliseres ud i en lovbestemmelse, som tilfældet kan være for mange andre problemers vedkommende. Iøvrigt vil jeg gerne understrege, hvad også det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre) sagde, at der faktisk ikke er noget udenrigspolitisk problem, som ikke kan bringes frem her i salen. I hvor høj grad en udenrigsminister er i stand til at tale fuldt ud om ganske bestemte spørgsmål, kan jo altid være tvivl underkastet ud fra de interesser, landet må have, men vi har jo erfaring for, at der har været gentagne debatter her i salen om udenrigspolitiske spørgsmål, og der er ikke tale om — deri har det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre) fuldstændig ret — at dette lovforslag medfører nogen som helst forskel fra den tidligere tilstand i den henseende. Regeringen kan forhandle med udenrigsnævnet, og hvis et af partierne eller en del af dem i fællesskab, eller hvordan forholdet nu måtte være, ønsker en debat her i salen, er en sådan debat i henhold til folketingets almindelige bestemmelser en selvfølge.

Naturligvis kan man diskutere et andet problem, som det ærede medlem hr. Jørgen Gram var inde på: om offentligheden får fuld besked om de vigtige spørgsmål. Mit indtryk er, at dette anliggende er varetaget gennem partiernes fælles interesse i deres vælgerkredse, og at de spørgsmål, som må frem til offentligheden i klar belysning, gennem en normal behandling her i folketinget også kommer det. Der findes jo efter den nye forretningsorden både den mulighed at afgive en redegørelse her i salen og at føre en egentlig forespørgselsdebat; redegørelsesformen giver jo visse begrænsninger med hensyn til debattens omfang. Disse to muligheder er selvfølgelig anvendelige, når enten regeringen eller de enkelte partier måtte ønske særlige spørgsmål bragt frem.

Det ærede medlem hr. Jørgen Gram rejste, sådan forstod jeg ham, det spørgsmål, om man ikke udover et nævn på 17 medlemmer kunne finde en form for nærmere, oplysende kontakt mellem regeringen og partierne i form af et snævrere valgt udvalg. Jeg har ikke noget som helst imod at diskutere en sådan tanke indenfor nævnets rammer. Hvis jeg ikke husker meget forkert, er det ikke ret længe siden, vi var inde på drøftelsen af en tilsvarende tankegang, men

[Udenrigsministeren.]

det gør jo ikke tanken mindre egnet til diskussion. Løvrigt vil jeg gerne sige til det ærede medlem og til de ærede ordførere i det hele taget, at hvis jeg har nogen mulighed for at medvirke til den bedst mulige udbygning af gensidig information mellem folketing og regering, mellem udenrigsministeriets viden og partiernes ønske om viden, er det klart, at jeg og regeringen er villige dertil, såsnart et ønske i den henseende måtte blive rejst.

Når det ærede medlem hr. Jørgen Gram konkluderer sine betragtninger i, at den siddende regering har en meget stor magt, vil jeg dertil sige, at enhver regeringsmagt er begrænset af dens ansvarsfølelse og også af den politiske baggrund, som den måtte have i folketinget. Jeg kan ikke forestille mig, at en mindretalsregering så lidt som en flertalsregering i forhold til folketinget, i forhold til folkerepræsentationen, kunne tænke sig at tiltage sig en så stor magt, så regeringen løb en risiko for i tinget at blive udsat for angreb for det, der i så tilfælde måtte være illoyalitet overfor folketinget. Jeg kan i hvert fald forsikre det ærede medlem, at tanken om at udnytte en sådan magtmulighed, som jeg altså anser for stærkt begrænset, ikke eksisterer indenfor regeringen.

Det ærede medlems betragtninger om 1940 skal jeg lade ligge. Jeg tror, det vil føre for vidt, hvis vi skal ind i en diskussion om, hvad der passerede i partiformandsmødet dagen før den 9. april. Jeg er tilbøjelig til at tro, at det ikke har nogen større aktualitet at komme ind på dette på nuværende tidspunkt.

På samme måde har jeg det overfor det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft, der ved en anvendelse af antydningens fine kunst — og der er vel ingen finere kunst end antydningens — kom ind på en påpejning af muligheden for visse historiske fund, der kunne gøres i forbindelse med ministeriet Stauning i 30'erne og i forbindelse med, hvad dette ministerium foretog sig uden forhandling med det udenrigspolitiske nævn. Det ærede medlem yil — det er jeg overbevist om — forstå mig, når jeg af den gode grund, at jeg ikke ved, hvad det drejer sig om, undlader at gå ind i en debat med

ham. Jeg er heller ikke klar over, om det måske ikke mere var et forsøg på at lægge op til et rask lille slagsmål med det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre), end det var rettet mod regeringsbanken. Jeg var ikke klar over, hvor det ærede medlems øjekast var henne, da disse bemærkninger blev gjort.

Det ærede medlem kom ind på nogle tekniske enkeltheder, og dem er jeg naturligvis villig til at forhandle om i udvalget. Lignende betragtninger gjorde det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre) gældende.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen fandt, at medlemstallet 17 var et for lavt antal. Jeg mener, at det er et passende medlemsantal, og jeg har indtryk af, at partierne i al almindelighed anser dette tal for passende. Udvalget kan jo skønne over, hvilket værd der kan tillægges det ærede medlem hr. Aksel Larsens betragtninger. Det samme gælder de øvrige ting, det ærede medlem gjorde opmærksom på. Han mente, det var urimeligt, at der skulle 6 medlemmer til at forlange nævnet sammenkaldt. Jeg må indrømme, at jeg er særdeles villig til at drøfte, om det skal være 4 eller 6. Jeg kender utallige tilfælde, hvor blot eet medlems ønske om indkaldelse øjeblikkelig er resulteret i, at nævnet er blevet indkaldt. Det er vel for at have en formel retningslinje, at dette tal er blevet bevaret.

Det ærede medlem kom ligeledes ind på en omtale af § 5 og fandt, at det var altfor mange medlemmer, der skulle til for at forlange afgivet en beretning til folketinget. Jeg vil gerne sige, at jeg har medvirket til, at denne bestemmelse er opretholdt. Det kan vel være tvivl underkastet, om man behøver at bevare den. Hvis udvalget under sit arbejde finder det rigtigt, så er det fuldstændig i sin orden, men når man nu skal til udvalgsarbejdet, kan det underkastes overvejelse, om man skal opretholde denne bestemmelse. Det drejer sig altså om sager af ikke tavshedspligtig karakter, og det kan tænkes, at man ræsonnerer her i folketinget, at sådanne sager har man fuld ret til under alle omstændigheder at få forelagt i tinget, om man ønsker det. Og når der kommer en debat derom, er det næppe sandsynligt, at sådanne sager, når der ikke

[Udenrigsministeren.]

er tavshed omkring dem, ikke på en eller anden måde kommer til offentlighedens kundskab.

Jeg er klar over, at disse bemærkninger ikke tilfredsstillende det ærede medlem hr. Aksel Larsen, for det ærede medlem var, såvidt jeg forstod, af den opfattelse, at det burde være et ringere antal medlemmer, der skulle kunne kræve en sådan beretning afgivet til folketinget inden folketingsårets udgang. Jeg har altså den opfattelse, at det, når man endelig skal se på detaljerne, er et spørgsmål, om man i det hele taget skal opretholde bestemmelsen, men jeg kan tilføje, at har man ønske om, at den skal blive stående, så synes jeg, det er fuldstændig i sin orden.

Når det ærede medlem hr. Aksel Larsen rejste spørgsmålet om tavshedspligten og om, hvorvidt den bør bestemmes af ministeren eller af nævnets flertal, så må jeg sige, at jeg synes, det er en naturlig ret for ministeren at kunne kræve, at en ting underkastes tavshedspligt. Sådan må det være, for det må være det, der for ham i visse tilfælde kan være afgørende for, om han tør henvende sig til et forum på 17 medlemmer. Det er ganske indlysende. Til gengæld kan man rejse det spørgsmål, som det ærede medlem hr. Viggo Starcke var så stærkt inde på, hvilke sanktioner der skal træde i kraft i tilfælde af krænkelse af tavshedspligten. Jeg har været ude for adskillige oplevelser i de omgange, jeg har været minister, og jeg vil ikke have noget imod, at man i udvalget tog spørgsmålet op til afgørelse; jeg ville være mere betænkelig ved selv at skulle stille konkret forslag i så henseende. Men iøvrigt kan der i anledning af det, det ærede medlem hr. Viggo Starcke sagde, være al rimelig grund til at understrege, at der er sund mening i det ærede medlems betragtning, at når man har en tavshedspligt, bør den overholdes, og det ville være tiltalende, om tavshedskravet i langt større udstrækning, end det ofte har været tilfældet, kunne blive opfyldt — om det kunne opfyldes i den fulde udstrækning. Derfor kan jeg kun være tilfreds med, at det ærede medlem har rejst spørgsmålet i den form, hvori det skete her i dag.

Jeg har heller ikke noget at indvende mod det ærede medlems betragtninger omkring § 2. Jeg tvivler på, at man kan finde en egentlig, vel formuleret afgrænsning af meningen med indledningsordene, men det vil være rimeligt, at man tager en drøftelse af sådanne ekstraordinære forhold, som både det ærede medlem og jeg kender til og tidligere har talt om, hvor det drejer sig om spørgsmål, der skal afgøres i løbet af så kort tid, at det ikke er muligt at sammenkalde nævnet.

Endelig sagde det ærede medlem hr. Aksel Larsen, at han fandt, det var længe siden, tinget havde haft en debat om udenrigspolitikken, og spurgte, om jeg ville foranledige, at en sådan debat blev ført. Jeg har den opfattelse, at det vil være rimeligt, at der finder en udenrigspolitisk drøftelse sted her i folketinget, og jeg går ud fra, at vi under de kommende drøftelser mellem nævnet og mig må kunne aftale tidspunktet for og den form, hvorunder en sådan drøftelse skal finde sted. Jeg håber, dette vil tilfredsstille det ærede medlem hr. Aksel Larsen.

Jørgen Gram: Det fremgår af udtalelser, der er faldet her, at der vil blive nedsat et udvalg til behandling af lovforslaget. Jeg har derfor kun et par bemærkninger at gøre.

Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre) påpegede overfor mig, at lovforslaget ikke indeholder nogen indskrænkning i forhold til den hidtidige lovgivning. Nej, det er helt rigtigt, men det har jeg heller ikke med en eneste stavelse antydnet. Lovforslaget betyder en udvidelse og tilfredsstillende fuldtud kravet i den nye grundlovs paragraf om det udenrigspolitiske nævn. Det, jeg har villet pege på, var forskellen med hensyn til dette høje tings behandling af alle andre, ganske almindelige sager, og behandlingen af de mest betydningsfulde spørgsmål vedrørende vort lands udenrigspolitik. Jeg tror ikke, at den form, der nu anvendes, kan være den endelige. Den ene korte rådslagning, der skal finde sted — der står jo, at regeringen rådfører sig med nævnet forud for enhver beslutning — kan ikke være det samme som 3 behandlinger af alle andre mindre vigtige spørgsmål. Når

[Jørgen Gram.]

man som medlem af nævnet får sovet på det, som man siger, kan det godt være, at man dagen derpå vil tilføje et eller andet til det, man har sagt, eller tage en stilling, afvigende fra den, man i første øjeblik tog, da man pludselig stod overfor spørgsmålet. Det er dette, jeg har villet drage frem ved denne forhandling, fordi jeg på det daværende tidspunkt ikke vidste, at der skulle nedsættes et udvalg.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen siger, at 17 medlemmer skal være bestemmende for landets udenrigspolitik. Det er altfor megen ære at gøre disse 17 medlemmer, for de skal slet ikke være bestemmende. Det er regeringen, der bliver bestemmende. Der står, at regeringen skal rådføre sig med det udenrigspolitiske nævn; der står ikke, at den skal følge de råd, den får. Det er klart, at enhver siddende regering har, som den højtærede udenrigsminister sagde, ansvarfølelse overfor disse ting. Det har den nuværende regering ganske sikkert, og den tidligere udenrigsminister havde det og var på linie med den nuværende. De står i samme stilling og forsvarer naturligvis deres regerings handlinger.

Jørgen Jørgensen (Lejre): Jeg vil blot gerne atter fastslå, at dette lovforslag betyder en udvidelse af folkerepresentationens muligheder for at følge udenrigspolitikken. Det udenrigspolitiske nævn, der ifølge lovforslaget nedsættes, er ikke et nævn, der har besluttende myndighed, men et nævn, som er til rådighed for ministeriet, således at ministeriet kan give folketinget de oplysninger, det skønner bør gives, og nævnet kan afæske regeringen oplysninger, som nævnet skønner at folketinget bør have. Den sammenligning, det ærede medlem hr. Jørgen Gram drog mellem lovforslagsbehandling og nævnets forhold overfor regeringen, har, synes jeg, ingen relation til virkeligheden. I den almindelige administration er det regeringen, der træffer beslutninger med ansvar overfor folketinget. Det samme gælder i udenrigspolitiske spørgsmål, men i udenrigspolitiske spørgsmål, som i mange tilfælde er af større vigtighed og rækkevidde end de indenrigspolitiske, skal regeringen rådføre sig med udenrigsnævnet om spørgsmål, som måske på det pågældende

tidspunkt ikke egner sig for en almindelig offentlig drøftelse.

Udenrigsnævnet er overfor udenrigspolitikken en instans udover, hvad der ellers findes vedrørende lovgivningen indenfor de andre fagministerier, og den sammenligning, det ærede medlem drog, har derfor ingen som helst relation til virkeligheden.

Jeg glæder mig over, at folkerepresentationens ret til at blive orienteret om de vigtige udenrigspolitiske spørgsmål nu grundlovmæssigt er fastslået. Tinget får derved større mulighed for at føre problemer frem til drøftelse, når man i forvejen er blevet underrettet om, hvad der foreligger. Jeg lægger vægt på, at vi inden længe får en debat om de udenrigspolitiske spørgsmål; det er muligt, at vi i det udvalg, der nedsættes til behandling af dette lovforslag, eller i det udenrigspolitiske nævn kan overveje, hvornår tidspunktet er inde til at føre en sådan debat.

Spørgsmålet om nedsættelse af et snævrere udvalg indenfor udenrigsnævnet, som kunne være i kontakt med regeringen i udenrigspolitiske spørgsmål, synes jeg heller ikke rigtig har relation til de faktiske forhold. Noget sådant har for ganske nylig været drøftet i udenrigsnævnet, men sagen fandt ikke tilstrækkelig tilslutning, og der er vel ikke siden da sket nogen ændring i partiernes opfattelse.

Ole Bjørn Kraft: Jeg vil også gerne yde mit lille bidrag til forståelse af, hvordan situationen er nu. Det er fuldstændig rigtigt, at dette lovforslag og ikke mindst bestemmelsen i den ny forfatning betyder en meget stærk udvidelse af folkerepresentationens mulighed for at øve indflydelse på de udenrigspolitiske spørgsmål. Under en mindretalsregering har en folkerepresentation altid en betydelig mulighed for at øve denne indflydelse. En mindretalsregering vil ifølge sagens natur være ængstelig for at foretage sig noget, når den ikke er sikker på, at den har et flertal bag sig. Men for fremtiden er folkerepresentationens mulighed for at udøve indflydelse ikke alene knyttet til den kendsgerning, at regeringen ikke på forhånd har et flertal med sig. Hvis vi skulle få en flertalsregering i fremtiden, ville den nemlig være helt anderledes stillet, end fler-

[Ole Bjørn Kraft.]

talsregeringerne var før. En flertalsregering kunne før nøjes med at stole på sit parlamentariske flertal, og hvis den var sikker på dette, behøvede den ikke at give oplysninger om, hvad den foretog sig, eller hvad den havde til hensigt at foretage sig. Den flertalsregering, vi havde 1929—1939, traf således mange gange beslutninger, som ikke på forhånd havde været drøftet i det udenrigspolitiske nævn, og som folkerepresentationen ikke fik oplysning om, før de var truffet. Men det har jeg ikke angrebet regeringen for, den havde fuld lovlig ret til at gøre det, når den havde sin parlamentariske dækning.

Nu er det imidlertid grundlovsfæstet, at regeringen, hvadenten den er mindretalsregering eller flertalsregering, forud for sine beslutninger skal rådføre sig med det udenrigspolitiske nævn. Det kan altså ikke mere nytte, at en regering vil henvise til sit parlamentariske flertal, for nu skal der opfyldes en bestemmelse, som er nedfældet i forfatningen. På den anden side vil jeg tilråde folkerepresentationen at benytte denne bestemmelse med diskretion og give den en rimelig fortolkning i overensstemmelse med virkeligheden. Det kan være fysisk umuligt for regeringen at overholde bestemmelsen, og det må være underforstået, at hvis det er det, kan der ikke bebrejdes regeringen noget, om den handler på egen hånd, såfremt det er nødvendigt af hensyn til landet. Der er altså den afgørende forskel fra den gamle lov i dette forslag, at intet parlamentarisk flertal for fremtiden vil kunne dække en regering, hvis den sidder forfatningens bestemmelse overhørig.

Udenrigsministeren (H. C. Hansen): Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft sagde, at der her sker en meget stærk udvidelse af folkerepresentationens beføjelser. Jeg vil gerne have dette klaret, for at jeg ikke allerede skal føle mig nervøs for at bevæge mig henimod en rigsretsdom i disse anliggender. I den gamle lov stod der, at nævnet har til opgave at drøfte sager med regeringen af betydning for landets udenrigspolitik og at modtage oplysninger fra regeringen om udenrigspolitiske forhold, og så stod der ordret:

„Sådanne sager bør af regeringen så vidt muligt forelægges nævnet, når de er af større betydning og ikke allerede har været forelagt rigsdagen.“

Jeg erkender uden videre, at den nye formulering er klarere end den gamle, men jeg vil gerne sige som min opfattelse og min konklusion, at det er rigtigt, hvad det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Lejre) sagde, at regeringen bør og skal, efter de noget uklare kriterier, som findes, give nævnet de oplysninger, som regeringen mener at kunne give. Nævnet kan til gengæld af regeringen forlange oplysninger, som nævnet måtte ønske, og iøvrigt må det blive den kommende tids praksis i det udenrigspolitiske nævn, der afstikker de egentlige rammer for omfanget af den virksomhed, som der skal udføres.

Jeg ville sætte pris på, om man var enig i denne betragtning. Det er lige så rart at have tingene så nogenlunde på det rene ved første behandling, så man ikke, når man slår tilbage i forhandlingen, skal få en fornemmelse af, at ministeren ikke er gået så langt, som han burde, og at andre har ønsket, at han skulle gå længere. Jeg går ud fra, at vi her må ende i det hovedsynspunkt, at den kommende tids praksis må vise, hvordan vi skal opfylde de bestemmelser, som findes i det foreliggende lovforslag.

(Kort bemærkning).

Ole Bjørn Kraft: Jeg vil gerne give fuld tilslutning til de udtalelser, den højtærede udenrigsminister her fremsatte, og jeg vil gerne sige, at der er ikke nogen, som på nogen måde har mistænkt udenrigsministeren for i den korte tid, han har siddet i sit embede, ikke på enhver måde fuldtud at have holdt nævnet underrettet, og det er vi også, med det kendskab vi har til udenrigsministerens personlighed, overbevist om at han vil gøre i fremtiden. Jeg er ganske enig med ministeren i de udtalelser, han her fremsatte med hensyn til den praksis, der bør følges, men der er en afgørende forskel, højtærede minister, og det er den, at før var der en forholdsvis uklar bestemmelse i en almindelig lov; nu er bestemmelsen nedfældet i den nye forfatning.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Alsing Andersen: Jeg skal foreslå, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den følgende sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om motorkøretøjer. [Af Stæhr Johansen m. fl.].

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1217; fremsættelsen findes i tidenden sp. 1698).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): I anledning af det foreliggende lovforslag, der jo tilsigter indførelse af tvungen ansvarsforsikring for cykler med hjælpemotor, vil jeg gerne, næst at takke den ærede ordfører for forslagsstillerne for de iøvrigt venlige ord om bekendtgørelsen af 27. november forrige år, understrege, at enhver naturligvis må se med sympati på tanken om at sikre erstatning til personer, der kommer til skade ved uheld i forbindelse med knallertkørsel, og jeg vil da også gerne understrege, at vi forinden udsendelsen af bekendtgørelsen af 27. november nøje overvejede dette spørgsmål. Når vi ikke tog det med i cirkulæret, skyldtes det, udover de praktiske vanskeligheder, der var forbundet med at gennemføre en sådan ansvarsforsikring, vel navnlig den betragtning, at der jo kan rejses tvivl om, hvorvidt en knallert for andre vejfarende er væsentlig farligere end en cykel. Jeg vil imidlertid gerne med det samme sige, at vi naturligvis er rede til at overveje hele dette spørgsmål i et udvalg, som jeg forstår man ønsker nedsat, men jeg vil allerede nu til orientering fremdrage visse momenter, som jeg mener bør tages med i betragtning.

Såvidt jeg kan skønne, må der være to forudsætninger for at gennemføre den tvungne ansvarsforsikring. Den ene må være, at omfanget af skaderne er så stort, at det afgiver et rimeligt grundlag for gennemførelsen af en sådan ordning; den anden må være, at det er muligt at gennemføre en effektiv kontrolordning uden altfor urimelige praktiske og administrative besværligheder.

Hvad nu det første, omfanget af skaderne, angår, er vi jo i den, jeg havde nær sagt ulykkelige situation, at vi savner en samlet opgørelse. Københavns politi har foretaget en opgørelse, som imidlertid ikke kan siges at være repræsentativ. Man har undersøgt, hvordan forholdene har udviklet sig siden frigivelsen, altså siden december måned, og har her konstateret, at knallerterne har været indblandet i 4 uheld, som dog ikke har fået praktiske følger, mens samtidig f. eks. motocykler har været indblandet i 200 færdselsulykker.

Endvidere vil jeg pege på, at de erfaringer, der er gjort i Sverige, synes at pege i retning af, at knallerten vel er noget farligere end cyklen, men at forskellen er forholdsvist ringe, og i Sverige har man derfor stillet problemet om ansvarsforsikring i bero, indtil man måtte have indhøstet yderligere erfaringer.

I denne forbindelse kunne man vel også rejse spørgsmålet om ansvarsforsikring for almindelige cykler. Jeg vil om dette gerne sige, at et af justitsministeriet i 1939 nedsat udvalg undersøgte det spørgsmål og har oplyst, at der dengang, altså i 1930'erne, var tegnet forsikring for ca. 280 cykler, og at det gennemsnitlige årlige erstatningsbeløb pr. forsikring, der gennemsnitlig omfattede 2 cykler, udgjorde 24 øre. Det er altså klart, at en meget stor del af præmien gik til administration, og det må tages med i overvejelserne, om det vil gå anderledes, hvis der skal tegnes ansvarsforsikring for knallerterne.

Hvad den anden forudsætning angår, kontrollen med, at ansvarsforsikring bliver tegnet, vil jeg gerne sige, at man kunne jo